

Несмотря на наличествующие проблемы в сфере религиозной жизни и государственно-конфессиональных отношениях, усложненных, в свою очередь, внешней агрессией и попытками дестабилизировать внутривнутриполитическую ситуацию в стране определенными политическими силами, следует отметить устойчивую тенденцию к утверждению свободы совести и свободы религии, как утверждения основ демократического общества и важнейшей предпосылки правовой демократии.

2.6 Надія ВОЛІК. П'ЯТЬ ДЕКРЕТІВ, ЯКІ ВПЛИНУЛИ НА ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ⁵⁵ В КАНАДІ (1890-1902 рр.)

Анотації. У статті проаналізовано основні документи Конгрегації Поширення Віри, які були спрямовані на врегулювання діяльності греко-католицького духовенства в еміграції, зокрема в Канаді.

Ключові слова: Конгрегація Поширення Віри, Греко-Католицька Церква, Римо-Католицька Церква, декрет, Канада, celibacy.

In the Nadiia Volik article «The Five decrees of the Congregation for the Doctrine of the Faith which impacted on the processes of Greek Catholic Church formation in Canada (1890–1902s)» the main documents of the Congregation for the Doctrine of the Faith which were aimed to the regulating the activities of the Greek Catholic clergy in emigration, specifically in Canada have been analyzed by the author.

Key words: Congregation for the Doctrine of the Faith, Greek Catholic Church, Roman Catholic Church, decree, Canada, celibacy.

Актуальність теми дослідження. Конгрегація Поширення Віри⁵⁶ (далі – Конгрегація) була однією із дев'яти відділів Римської курії, що здійснювала керівництво місіонерською діяльністю і регулювала церковні відносини в некатолицьких країнах. Країни, де проживали греко-католики, Святий Престол теж вважав «місійними країнами», зокрема США і Канаду. З огляду на це, опіку над емігрантами Східного обряду здійснювала Римо-Католицька Церква (далі – РКЦ), яка відряджала своїх місіонерів з метою навернення новоприбулих у католицизм. Проте ці функції Конгрегації були відомі лише вищому духовенству і згодом стали неприйнятними для греко-католиків в еміграції.

Масовий виїзд до країн Північної Америки розпочався в кінці XIX ст. через економічні і політичні негаразди, які мали місце в Східній Галичині, Буковині та Закарпатті. У всі ці регіони надходила інформація про надання земельних наділів, так зв. гомстедів⁵⁷, й можливість їх переходу у постійну власність за умови ефективного обробітку. Це активізувало процес переселення українських селян спочатку до США, а згодом і до Канади. Фактом залишається те, що у 1911 р. кількість іммігрантів в Канаді досягла 75 тис. осіб.⁵⁸

Від початків української імміграції до Канади Греко-Католицька Церква (далі – ГКЦ) Галичини стала відігравати провідну роль в національно-релігійному житті новоприбулих. З

⁵⁵ З огляду на те, що до 1912 р. Українська Греко-Католицька Церква в Канаді іменувалася як Греко-Католицька Церква, тому в дослідженні будемо використовувати відповідну до часу назву церкви.

⁵⁶ Конгрегація Поширення Віри (офіційна назва «*Sacra Congregatio Christiano Nomini Propagando*») – заснована папою Григорієм IV у XVII ст. з метою налагодження контактів в країнах, де розгорнулася Контрреформація, а також для поширення католицизму серед християн. В 1862 р. папа Пій IX для опіки над греко-католиками, у рамках Конгрегації, заснував спеціальний орган «Пропаганда для справ східних обрядів». В 1915 р. Бенедикт XV унезалежнив його і перетворив на окрему частину Римської курії під назвою « Конгрегація для Східних Церков».

⁵⁷ Гомстед (англ. homestead) – земельна ділянка площею 160 акрів (64,7 га), яка виділялася переселенцям із країн Європи, зокрема Австро-Угорщини для ведення господарства на вільних землях США і Канади за 10 дол. Перший Акт про гомстеди в Канаді (*An Act Respecting the Public Lands of the Dominion*) був прийнятий у 1872 р. і дозволяв будь-якому іммігранту, котрий сплатив 10 дол., довільно користуватися землею. Так, протягом трьох років власник гомстеду змушений був збудувати постійний дім і обробити до 10 акрів землі (до 4 га). Після п'яти років проживання і господарювання гомстед віддавався у власність безкоштовно, з умовою забудови і подальшого обробітку.

⁵⁸ Hunchak N. *Canadians of Ukrainian Origin: Population.* –Winnipeg: Ukrainian Canadian Committee, 1945. – P. 8.

метою духовної опіки, львівський архієпископ Сильвестр Сембратович відряджав греко-католицьких священників-місіонерів. У Канаді їхня душпастирська діяльність мала серйозні труднощі. Перш за все виявилася тим місіонерським полем, на якому вже активно працювали Римо-Католицька Церква (далі - РКЦ), Російська Православна Церква (далі – РПЦ) і протестантські Церкви. Не сприяли налагодженню постійного діалогу з віруючими брак коштів і транспортних засобів, які б допомогли долати значні відстані між місцями проживання українців. Попри те, місіонерам вдавалося засновувати парафії, організовувати будівництво шкіл, Народних домів, читалень і видавати часописи.

Присутність греко-католицьких священників у Канаді значно обмежила місіонерську діяльність римо-католицького духовенства серед новоприбулих. Невдоволення і різку критику католицької ієрархії викликав статус одруженого священника, що, на їх думку, створило негативний прецедент для духовенства латинського обряду. Позиція останніх щодо греко-католицьких священників стала визначальною у процесі становлення ГКЦ. До дискусії, яка стосувалася інституалізації ГКЦ в Канаді були також причетні Святий Престол і ГКЦ Галичини.

Аналіз джерельної бази дослідження. Означена проблематика не знайшла достатнього висвітлення в наукових працях українських і зарубіжних дослідників, однак концептуальною спрямованістю відзначаються праці М. Марунчака⁵⁹, П. Божика⁶⁰, А. МакВея⁶¹, Д. Мотюка⁶², в яких проаналізовано діяльність РКЦ і процес становлення ГКЦ в Канаді у першій половині ХХ ст. До наукових розвідок, пов'язаних із особливостями душпастирської діяльності греко-католицького духовенства у США і Канаді та участі РКЦ у цих процесах, можемо віднести дослідження Ю. Мулика-Луцика⁶³, Б. Казимири⁶⁴, С. Качараби⁶⁵, І. Патарака⁶⁶, а також зарубіжних авторів – М. О'Конела⁶⁷, Дж. Фогартога⁶⁸, Р. Чолія⁶⁹, Дж. Сливки⁷⁰, Ф. Марті⁷¹ та ін. В наукових розвідках А. Колодного і Л. Филипович⁷², Е. Бистрицької⁷³, Т. Гринчишина⁷⁴ проаналізовано особливості та значення

⁵⁹ Марунчак М. Студії до історії українців в Канаді: історія суспільно-культурного росту української Манітоби. – Вінніпег: УВАН, 1967. – 544 с.

⁶⁰ Божик П. Церков українців в Канаді: Причини до історії українського церковного життя в Британській Колумбії за час від 1890-1927. – Вінніпег: Б.в., 1927. – 335 с.

⁶¹ McVay A. God's martyr, history witness: Blessed Nykyta Budka, the first Ukrainian Catholic Bishop of Canada. – Edmonton: Ukrainian Catholic Eparchy of Edmonton, 2014. – 613 p.

⁶² Motiuk D. Eastern Christians in the new world: an historical and canonical study of the Ukrainian Catholic Church in Canada. – Faculty of Canon Law, Saint Paul University. Edmonton, 2005. – 426 p.

⁶³ Мулик-Луцик Ю. Історія Української Греко-Православної Церкви в Канаді: Українська греко-православна церква в Канаді в юрисдикції митр. Германоса [Текст]. – Вінніпег: Спілка «Екклезія», 1987. – Т. 3. – 728 с.

⁶⁴ Казимира Б. Перші осяги (Духовна опіка над українцями в Канаді). – Йорктон, 1956. – 27 с.

⁶⁵ Качараба С. Греко-католицька церква у США наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.: проблеми становлення // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2012. – Вип. 21. – С. 361–368.

⁶⁶ Патарак І. Чин Отців Редемптористів у громадсько-релігійному житті українців в Канаді // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 119–127.

⁶⁷ O'Connell M. John Ireland and the American Catholic Church. – Minnesota: Historical Society Press, 1988. – 615 p.

⁶⁸ Fogarty G. The American Hierarchy and the Oriental Rite Catholics 1890–1907 [Електронний ресурс] / Gerald P. Fogarty // Records of the American Catholic Historical Society of Philadelphia. – Режим доступу до ресурсу: <http://oivan.pokrovany.com/wp-content/uploads/2015/04/Fogarty-Latin-Oriental-Hierarchy-1890-1907.pdf>

⁶⁹ Cholij R. An Eastern Catholic Married Clergy in North America. Recent Changes in Legal Status and Ecclesiological Perspective // Eastern Churches Journal. – Vol. 4. – 1997. – № 2. – P. 23–58.

⁷⁰ Slivka J. Historical mirror Sources or of the Russian and Hungarian Greek Rite Catholics in the Uniter States of America 1884-1963 [Електронний ресурс]. – Brooklyn, New York, 1978 – Режим доступу до ресурсу: https://archive.org/stream/HistoricalMirrorGreekRiteCatholics1884963/Historical_Mirror_Greek_Rite_Catholics_1884-1963_djvu.txt

⁷¹ Marti F. I Rutheni negli Stati Uniti: Santa Sede e mobilità umana tra Ottocento e Novecento. Monografie Giuridiche. – Pontifica Università Della Santa Croce, 2009. – 633 p.

⁷² Історія релігії в Україні: у 10-ти т. За ред. проф. А. Колодного / Редколегія: Анатолій Колодний (голова) та ін. / Релігія і Церква в історії української діаспори. Т.9. – К.- УАР, 2013. – 906 с.

⁷³ Бистрицька Е. «Світовий чоловік» отець Іван Волянський // Бистрицька Е. Становлення Української Католицької Церкви у США як умова збереження національної ідентичності [Текст] // Наукові записки

Церкви в історії української діаспори та її роль у збереженні національної ідентичності. Допоміжними працями, в яких висвітлено основні причини еміграції українців до Канади, процес формування української етнічної спільноти, а також громадсько-культурного життя, є дослідження В. Євтуха і О. Ковальчук⁷⁵, М. Боровика⁷⁶, Я. Петришина⁷⁷, В. Макара⁷⁸ та ін.

Проте, в опрацьованій нами науковій літературі практично відсутній аналіз впливу прийнятих рішень Конгрегації на процеси інституалізації ГКЦ в Канаді, що у свою чергу актуалізує тему запропонованої статті.

Мета даного дослідження полягає у з'ясуванні ролі прийнятих декретів Конгрегацією на процес інституційного оформлення ГКЦ в Канаді. Аналіз вивчення проблеми показав, що для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання**: дати цілісну оцінку прийнятими декретами Конгрегації; розкрити особливості процесу становлення ГКЦ з огляду на прийняті декрети; проаналізувати історичні підстави, зміст та проблеми діяльності греко-католицького духовенства у Канаді;

Основний зміст дослідження. У 1889 р. єпископ Львівський Сильвестр Сембратович відкликав о. Івана Волянського з США, оскільки статус одруженого священника викликав неприязнь до нього генерального вікарія архієпископа Моріса А. Волша, який заявив, що у США о. Іван не має права перебувати⁷⁹. Вважаємо, що з того часу розпочався затяжний конфлікт між українськими греко-католицькими священниками в США та Апостольською Столицею, яка підпорядкувала їх юрисдикції місцевим латинським єпископам.

Такий порядок підпорядкування був закріплений в документах Конгрегації кінця XIX ст. й стосувався лише іммігрантів-греко-католиків у США. Проте коли масова імміграція огорнула й Канаду, вони автоматично були введені й на території цієї країни. З цього приводу американське видання «Унія в Америці» повідомляло: «З Канади надходять вісти, що тамешні римо-католицькі власті застосовують до тамешніх русинів всі розпорядження Конгрегації Пропаганди Віри, які були видані для русинів в Сполучених Державах»⁸⁰.

Перший документ, який видала Конгрегація, був декрет «*Aliquibus abhinc annis*» («Кілька років тому») від 1 жовтня 1890 р. за підписом кардинала Джованні Сімеоні (Giovanni Simeoni). В історичній науці він отримав назву «німого листа» («*tonti lettera*») або за висловом Ю. Мулика-Луцика, «таємних норм»⁸¹. На той час Римська курія видавала окремі директиви, зміст яких доводився до відома лише вузькому колу осіб. До прикладу, 23 липня 1890 р. на щорічній зустрічі римо-католицького духовенства у Бостоні, латинські єпископи Джон Айреланд (John Ireland) та Джеймс Мюллен (Jams T. Mullen) скаржилися на присутність у їхніх парафіях (св. Павла і єпархії Ері, Пенсильванія) священників східного обряду з сім'ями, вважаючи такий стан речей недопустимим. Відтак, Конгрегація приватно надіслала лист, в якому висловила свою підтримку на користь єпископів у ставленні до греко-католицького духовенства. Відзначимо, що про його існування не знала навіть римо-

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія / Гол. ред. І. Зуляк; Редкол.: М. Алексієвець, Л. Баженов, П. Брицький та інші. – Тернопіль, 2007. – Вип. 1. – С. 151–158.

⁷⁴ Гринчишин Т. Українська Греко-Католицька Церква за кордонами України станом 2010 року: короткий огляд / Тарас Гринчишин // Історія релігії в Україні: у 10-ти т. За ред. проф. А. Колодного / Редколегія: Анатолій Колодний (голова) та ін. / Релігія і Церква в історії української діаспори. Т. 9. – К.: Український видавничий консорціум та УАР, 2013. – С. 25–64.

⁷⁵ Євтух В., Ковальчук О. Українці в Канаді. – К.: Будівельник, 1993. – 144 с.

⁷⁶ Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891-1991) [Текст] / Михайло Боровик; Мов. коректор Я. Василенко; Передм. Я. Рудницького. – Монреаль; Оттава: Укр. Могилян.-Мазеп. АН, 1991. – 485 с.

⁷⁷ Petryshyn J. Peasants in the promised land: Canada and the Ukrainians (1891–1914). – Toronto: James Lorimer & Company, 1985. – 270 p.

⁷⁸ Макар В. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. – Чернівці: Прут, 2006. – 284 с.

⁷⁹ Бистрицька Е. «Світовий чоловік» отець Іван Волянський // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)» / За заг. ред. І. Зуляка. – Тернопіль: Вектор, 2014. – С. 60–62.

⁸⁰ Унія в Америці. Причинок до відносин руської церкви. Відповідь гр. Шептицькому, митрополитові львівському гр.кат. обряду на єго посланіє з 20 августа 1902. – Нью-Йорк, 1902. – С. 29.

⁸¹ Боровик М. Вказана праця. – С. 20.

католицька ієрархія Пенсильванії⁸². Декрет «*Aliquibus abhinc annis*» теж мав напівтаємний характер, адже призначався для єпископів Львова, Перемишля, Станіслава, Мукачева і Пряшева й стосувався греко-католицьких священників, котрі мали намір працювати в еміграції.

З точки зору дослідників, поширення декрету мало дві причини. Перша – політична: інституалізація ГКЦ не сприяла зміцненню РКЦ у Північній Америці. Друга – канонічна: римо-католицьке духовенство опротестовувало перебування в країні одруженого духовенства та їхню повну незалежність у діяльності⁸³. Низка скарг про конфліктну ситуацію, яка склалася між латинським і греко-католицьким духовенством у США і Канаді стала предметом обговорення у Конгрегації. Відтак, були прийняті рішення щодо умов перебування греко-католицьких священників у країнах еміграції. Перша з них стосувалася статусу священника – бути неодруженим; друга – перед приїздом греко-католицький священник повинен узгоджувати свою діяльність з ієрархами РКЦ в місцевості, де бажав працювати; і третя – після приїзду місіонер представляв себе Ординарію єпархії, щоб той надав йому певні вказівки⁸⁴.

Наслідком цього декрету стало поглиблення конфлікту між греко-католицьким і римо-католицьким кліром. Місцеві латинські єпископи висловлювали побоювання того, що одружене духовенство з Галичини принесе великої шкоди церковним канонам і дисципліні у їхніх дієцезіях. Тому Конгрегація в листопаді 1891 р. постановила: «Священники, які знаходять на території Сполучених Штатів Америки повинні бути целібатами» («*Sacerdotes ritus graeco-rutheni, qui in status foederatos Americae Septentrionalis proficisci et comrari cupiunt, debent esse coelibes*»)⁸⁵. Тоді ж єпископи, до яких було спрямоване звернення, ініціювали відкликання одружених священників⁸⁶.

10 травня 1892 р., префект Конгрегації Мечислав Ледуховський адресував Балтиморському архієпископу Джеймсу Гіббонсу «*Декрет про руських священників*»⁸⁷. Серед греко-католиків цей документ відомий як «Маєве Розпорядження» і був другим документом, який стосувався священників східного обряду. В його основу ввійшли положення декрету від 1890 р., однак були і нововведення.

В. Паска у своєму дослідженні наводить приклад листування між кардиналами М, Ледуховським і Дж. Гіббонсом. В цих листах щодо основних пунктів декрету, зазначено: «а) одружені священники повинні якнайшвидше повернутися до своїх єпархій; б) в майбутньому можуть бути направлені лише священники-целібати в ті дієцезії, де бажають працювати; («а) *Ut presbyteri uxorati quantocius in proprias dioceses reverti adigerentur*; б) *Ut in posterum nonnisi clibes mittantur, qui sister debent coram Ordinario illius Dioceseos ad quam pergere exoptant*»). Також, В. Паска вказує на введення подвійного підпорядкування греко-католицьких священників – митрополиту ГКЦ в Галичині і єпископу РКЦ в США⁸⁸.

Впродовж 1892–1894 рр. латинська ієрархія не втручалася у справи духовенства східного обряду, тому священники почали вважати його «мертвою буквою», указом, що залишився на папері⁸⁹. Пов'язуємо це з тим, що в той час свою діяльність розгорнула РПЦ. Натиск на одружене греко-католицьке духовенство й заборона його діяльності з боку Конгрегації, спричинили їх перехід, а також окремих парафій до російського православ'я. Звернемо увагу, що православне духовенство не ставило вимог до греко-католицьких

⁸² Fogarty G. Вказана праця. – Р. 18.

⁸³ Duskie J. *The Canonical Status of the Orientals in the United States*. – Washington D.C.:The Catholic University of America, 1928. – Р. 31.

⁸⁴ *Ibidem* – Р. 32.

⁸⁵ Ukrainian Catholic Archeparchy of Winnipeg Archives (UCAWA). *Delegatio Apostolica*, No. 1133, L 32883, p.1.

⁸⁶ Cholij R. Вказана праця. – Р. 23–58.

⁸⁷ *Decretum de Sacerdotibus Ruthenis S. Congregat De Propaganda Fide, Die 10 Maii, 1892 // American Ecclesiastical Review, Rome*. – Vol. VII. – 1892. – Р. 66–67.

⁸⁸ Paska W. *Sources of Particular Law for the Ukrainian Catholic Church in the United States: A Dissertation Submitted to the Faculty of the School of Religious Studies of the Catholic University of America*. – Washington: University Microfilms, 1977. – Р. 149–150.

⁸⁹ Мулик-Луцик Ю. Вказана праця. – С.15–22.

священиків, а надало їм повне право приїжджати з сім'ями і вільно священнодіяти. Самі ж новоприбулі обирали православ'я через те, що обряд був подібний до їхнього рідного, а мова зрозуміліша, аніж латинська. У цьому випадку слід згадати о. Олексія Товта, який разом із своєю парафією в Міннеаполісі (США) перейшов на православ'я, а до 1909 р. його приклад наслідували ще 50 греко-католицьких священиків⁹⁰.

Тиск латинського єпископату, підтриманий Римською курією, мав негативні наслідки для ГКЦ в США і Канаді. Впродовж 1891–1901 рр. близько 2248 галичан і 4450 угорців офіційно перейшли до РПЦ⁹¹. Серед латинського єпископату культивувалася думка: «Ми свідомі того, що багато русинів із-зі свого обряду перейде на шизму, але ми певні і того, що велику їх частину пощастить нам повернути і до латинського обряду»⁹².

Більш активно протистояли тиску католицькій ієрархії у США священики із Пряшівської єпархії. Вони звернулися до М. Ледуховського про дозвіл одруженому духовенству залишитися в країні, мотивуючи це «створенням апостольського вікаріату свого обряду» («fondazione di un vicariato apostolico per il loro rito») ⁹³. Відтак, єпископ Львівський Сильвестр Сембратович, який до цього часу утримувався від офіційних заяв, наголосив на відсутності необхідної кількості неодружених священиків для місійної роботи у Північній Америці і висловив прохання скасувати вимоги щодо цього⁹⁴.

Лояльне ставлення до греко-католиків було короткотривалим. 12 квітня 1894 р. з Конгрегації надійшов черговий документ «*Relatum est*» за підписом кардинала М. Ледуховського⁹⁵. Декрет містив чимало вимог, до прикладу: а) не висилати священиків до Північної Америки, не порозумівшись з Ординарієм, до якого мають їхати; б) висилати тільки безженних священиків або вдівців; в) повідомляти Священну Конгрегацію Поширення Віри, в яку єпархію священики бажають їхати. Без її згоди не рушати в дорогу; г) отримавши згоду від Священної Конгрегації Поширення Віри, зголоситися в Ординарія, якому мають підлягати, попросити і дістати в нього потрібну владу, щоб могли священнодіяти; д) відпускна грамота власного Ординарія має бути підтверджена Апостольським нунцієм або Делегатом»⁹⁶. Також священикам було заборонено збирати милостиню без відповідної ліцензії⁹⁷. Проте основною вимогою було те, щоб греко-католицькі єпископи у Європі перестали вважати себе єпископами іммігрантів-русинів за океаном, таким чином Конгрегація підпорядкувала останніх собі⁹⁸.

Конгрегація не вважала за потрібне довести зміст цього декрету до греко-католицького духовенства і їх вірян. Зазначений документ не сприяв вирішенню конфлікту між священиками західного і східного обрядів, а навпаки - загострив ситуацію. Надалі на засіданнях католицького духовенства піднімалося питання про діяльність одруженого духовенства⁹⁹.

Збільшення чисельності емігрантів у Північній Америці змушувала єпископа Сембратовича відсилати одружених священиків для духовної опіки над русинами, попри «таємні» заборони. В подальшому це стало причиною оприлюднення Конгрегацією ще одного декрету «*Romana Ecclesia*» від 1 травня 1897 р. Цей документ, на відмінно від попередніх, був офіційним. Його положення стосувалися як греко-католицьких священиків, так і їхніх парафіян. Щодо останніх, які проживали в країнах Північної Америки, то вони отримали дозвіл дотримуватися латинського обряду і «право повернутися до свого обряду,

⁹⁰ Нива. – Львів, 1908. – С.60–63.

⁹¹ Унія в Америці. Вказана праця. – С. 20.

⁹² Slivka J. Вказана праця.

⁹³ Marti F. Вказана праця. – Р. 184–185.

⁹⁴ Simon C. The First Years of Ruthenian Church life in America. – *Orientalia Christiana periodica*. – 1994. – № 60. – Р. 187–232.

⁹⁵ Cholij R. Вказана праця. – Р. 23–58.

⁹⁶ Казимира Б. Вказана праця. – С. 10.

⁹⁷ *Lettera enciclica Relatum est del 12 aprile 1894, Sacra Congregatio de Propaganda Fide* // *Analecta Ecclesiastica seu Romana Collectanea*. – 1907. – Vol. II., – Р. 11.

⁹⁸ Мулик-Луцик Ю. Вказана праця. – С. 22.

⁹⁹ Simon C. Вказана праця. – Р. 187–232.

коли поїдуть до свого краю, однак не дозволялося переходити на обряд латинський (хіба що дістануть на це дозвіл від Римського архиєрея в кожному окремому випадку)»¹⁰⁰. У декреті зазначалося, що єпископ кожної провінції, де знаходилася велика кількість греко-католицьких іммігрантів повинен знайти «русинського» священника-целібата для їхньої опіки, а за відсутності такого кандидата, надати латинського священника, який би користувався довірою серед греко-католиків¹⁰¹. Декрет не скасував вимог щодо одруженого духовенства, проте це був перший документ, який вирізняв греко-католиків з-поміж католиків і, на нашу думку, заклав, власне, основи для подальшого становлення ГКЦ в Канаді. Цей документ був першим з пастирських положень, який в кінцевому рахунку призвів до створення окремої юрисдикції для русинів.

П'ятий декрет Конгрегації був виданий 10 травня 1902 р. за підписом М. Ледуховського. Прийняті положення закріпили попередні наміри Конгрегації щодо права перебувати в країнах Північної Америки одружених священників і зобов'язував ієрархів РКЦ «усувати зі своїх дієцезій одружених священників та більше не то що не приймати таких, а навіть «викидати»» («ut presbyteri uxorati in proprias dioceses reverdi adigerentur»)»¹⁰². Вважалося, що священники, які привозили із собою дружин і дітей, викликали «згіршення» серед католиків¹⁰³. Положення цього документу остаточно вирішили питання постійного перебування одруженого духовенства в США і Канаді.

Заборона одруженому духовенству священнодіяти серед своїх іммігрантів, викликало нечувану критику з боку греко-католиків, адже була прийнята без урахування реальної ситуації. Ці постанови суперечили деяким папських документам, а саме: «Asserimus Nuper» папи Лева X, «Magnus Dominus» папи Климента VIII, «Demandatam caelitus» папи Бенедикта XIV, а також рішенням Флорентійського собору і Берестейської унії¹⁰⁴.

Відомо, що ГКЦ була не в змозі забезпечити виконання цих вимог, а відповідно й надати в достатній кількості місіонерів, які б задовольнили потреби іммігрантів. Майже все духовенство було одруженим, виняток становили монахи Чину св. Василя Великого (ЧСВВ). Власне, діяльність перших отців василіан (у Канаді з 1902 р.) полягала в тому, щоб об'єднати русинські поселення у парафії, згуртувати греко-католицькі громади і надати духовну опіку своїм вірянам. В майбутньому це стало основою для інституалізації ГКЦ у Канаді¹⁰⁵.

Висновки. Таким чином, прийняті декрети 1890, 1892, 1894, 1987, 1902 рр. за певних обставин могли мати вкрай негативні наслідки для греко-католиків. Через відсутність належної кількості одружених священників для здійснення духовної опіки над емігрантами із Східної Галичини, Буковини і Закарпаття, ці функції мало б перейняти на себе латинське духовенство, що у перспективі сприяло латинізації віруючих. На жаль, декрети Конгрегації лише поглибили конфлікт між католицьким і греко-католицьким духовенством й сприяли відтоку священників та вірних до православних або протестантських церков. Сучасник тих подій о. Ніль Саварин писав: «Настав час страшних релігійних картин. Наш емігрант виїхав з краю греко-католиком, брав шлюб у протестанта, хрестив дітей у православного батюшки, а вмирав звичайно цілковитим безвірком»¹⁰⁶. Відтак, декрети, видані Конгрегацією, започаткували низку проблем, які уповільнили процес становлення ГКЦ в Канаді.

¹⁰⁰ Історія релігії в Україні: у 10-ти т. Вказана праця. – С. 156.

¹⁰¹ Marti F. Вказана праця. – Р. 231–238.

¹⁰² Мулик-Луцик Ю. Вказана праця. - С. 23.

¹⁰³ Унія в Америці. Вказана праця. – С. 18–19.

¹⁰⁴ Marti F. Вказана праця. – Р.176.

¹⁰⁵ Волік Н. Діяльність перших греко-католицьких священників-місіонерів у Канаді (1902–1906 рр.) // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28-29 жовтня 2016 року). – У 3-х частинах. – Херсон, 2016. – Ч. 2. – С. 7–10.

¹⁰⁶ Саварин Н. Роля оо. Василіан в історії Української Греко-католицької дієцезії в Канаді.–Мондер,1938.-С. 11.